

gojena. — «Vrag-prijatelj» (planinska pripovedka) je pač nekoliko strašan, toda za grozne pregrehe se spodobi grozna kazen. — «Blagor žalostnim» se imenuje povest dr. J. Vošnjaka. Reci kdo karkoli, gotovo je, da zna g. Vošnjak dobro pisati povesti. Vse teče in se razvija gladko in naravno, nikjer ni posiljenih stvari ali nepotrebnih pomočkov, da se pride do konca. — Gosp. Navratil nam je opisal pokojnega jezikoznanca Mateja Cigaleta. Upam, da vsak Slovenec privoščič Cigaletu, možu stare korenine, lepi spomenik v Koledarju. Spis je jasen in umeven, poučen in poln vneme za napredek slovenstva. «Na prešet» (nam. na sprehod) je vsaj nenavadno. Kar je rekel pok. Cigale o profesorjih, to si moramo dobro zapomniti. Mislim pa, da velja to o mnogih drugih, če ne vseh ljudeh, da se zdé sami sebi nezmotljivi. «Pohajati pisarnico» nam. hoditi v pisarnico bi nikakor ne pisal. — «Jernejeve muhe v Begunjah» — zložil Janko Leban — se imenuje — «balada». Človek bi dejal, da je to imé 'balada' tudi nekoliko muhasto, sicer je pa predmet jako zanimiv in vreden pesniške oblike. — Slavoljuba Dobravca povest «Terno!» je izvrstna za narod. Takih povestij mnogo! Zabavaj in uči! — Povestice iz «živalskega življenja», kakoršna je Radinskega «Slavec», niso lahke in malokdaj dobre. Če smem soditi in svetovati jaz, pripročam, da naj se le tedaj dá predmetu taka oblika, kadar je ta oblika res sama na sebi znamenita. Sicer so take povesti jako prazne ali celó piškave. Tako n. pr. je «Črtica iz življenja rjavega hrosta» mnogo preobširna, predolga in dolgočasna. Naš kmet jo dobro pogodi, ko pravi: «Gospôda ima čas, pa si izmišljuje take reči.» — V pravljici «Trije modri nauki» je ostala oblika «jajceta» (nam. jajca). Pok. Mihaelu Lazarju, ki je poslal pravljico, bodi blag spomin! — O Frančišku Cegnarju je bilo seveda težko pisati poljudno. Gospod pisatelj dr. K. Glaser je storil, kar je mogel. — Prav za kmeta pa je spis «Valentin Črne, slaven slovenski kmetovalec pretečenega stoletja.» (Spisal Fridolin Kavčič.) Le večkrat kaj takega! — Izborna je tudi «slika iz naroda»: «Tratarjev dolg». Gospod Štrukelj piše v narodnem duhu kakor malokdo. — Za razliko se ruska narodna bajka «Bogati Marko» podáje prav dobro, kakor tudi «dve narodni pesmi». — O «Razgledu po katoliških misi-jonih» bi moral ponavljati to, kar sem pisal o tem Koledarjevem oddelku že druga leta. To je res dragocena vsebina! — O spisu: «Prvi katoliški shod», ki ga je sestavil pisatelj teh vrstic, treba kritikom nekaj malega povedati v pojasnilo. Vsaka stvar se dá opisati po več načinih in z več nameni. Ta spis ni hvalnica katoliškemu shodu, ampak preprosta, hladna, preišljena beseda, zapisana, kakor bi bila izklesana v spomenik tega velevažnega dogodka. Tu je zaznamovano okostje, glavne črte so zarisane; označeno je to, kar mora priznati katoliškemu shodu vesten zgodovinar, in zato mislim, da v naših sedanjih kritičnih časih spis ni neopravičen; vsaj namen mu je bil vsekako dober. Ker je bil pri nas Slovencih ta shod

prvi te vrste, treba je bilo pojasniti njegovo bistvo, njegov pomen in njegovo veljavo. Kako da sodim o katoliškem shodu sam, označil sem dovolj, rekoč: da bodi katoliški shod «ka žipot vsem Slovencem». Rad pa priznavam, da štiri strani in pol, katere so bile pisatelju odločene za spis, nikakor ne zadostujejo za tako važen predmet, in zato izražam opravičeno željo, da bi se podala čitateljem vsaj v posnetku ali po vsebini in s potrebno razlago govora naših višjih pastirjev, in pa, da bi se to zgodilo, kar pišem v spisu samem: «Prav bi bilo, da bi morebiti za prihodno leto kdo kaj več pisal o tej stvari po domače» (t. j. o socialnih zadevah, kajpada tudi o drugih). — «Črtica o rjavem hrostu» je gledé na mnoge važne tvarine sedanjega časa veliko preobširna. Pisatelji ne pomislijo, da je dandanes dóba treznega uma, hladnega razsodka, krepkega dejanja, železne volje, neumornega delovanja in občnega boja. Dajte nam berila za življenje! — Vrta sta spisa: «Slovenske posojilnice» l. 1892. in «Razgled po svetu». — Poznam in pregledujem mnogo koledarjev, a nič ne pretirujem, ko pravim: Naš Koledar je tak, da bi se ž njim ponašal vsak véliki narod. Zares: to je zlata knjiga slovenskega naroda, in vsi Slovenci, ki so v njej zapisani, vredni so pohvale, kakor šolarji zapisani v «zlato knjigo».

2. *Jeruzalemski romar. Opisovanje svete dežele in svetih krajev. Opisal dr. Frančišek Lampe. Str. 177—366.* — To knjigo kajpada samo omenjamo; ne morem je ocenjati in je tudi ne dati ocenjati. Pač pa se lahko mimogredoč ozrem na dosedanje kritiko o tej knjigi. Tu pa tam sem čital gotovo preveč hvale, katere knjiga ni vredna. Pri nekaterih grajalcih sem pa opazil, da niso čitali predgovora. 'Jer. romar' ni zabavna knjiga. Tákó bi bil lahko pisal: sestavljal bi bil razne dogodke, resnične in izmišljene, da bi se bralo kakor «Tisoč in jedna noč». A zaradi takih dogodkov nisem šel v sveto deželo, marveč učil se, mislit in molit. Najnovejši ocenjevalec pa pravi, da je ta «knjiga preveč kritična», ker opozarja na to, česar ni treba verjeti, torej tudi «moti pobožne bralce». Tej razsodbi moram ugovarjati. Naj ne misli ocenjevalec, da je spisana knjiga kar slepo, in da nisem vedel, zakaj sem zapisal (kolikokrat?) tako opazko; naj ne misli, da nisem čital tudi drugih, vrlo katoliških del. Če sem rekel, da kaj ni verjetno, rekel sem, ker je bilo ali potrebno, ali koristno. N. pr. o treh svetih krajih govoré, da je bila Marija v njih rojena. To vsekako ni resnično, marveč le jeden je pravi rojstveni kraj. Tu mora pisatelj povedati, kaj «ni verjetno», in kaj je verjetno: kako pa naj neki piše? — Zaradi tega pa tudi ne morem sprejeti onega pouka, česa naj bi se ogibal v «Zgodbah sv. pisma», ne zaradi trmoglavosti, ampak zaradi resnice. Neresnica ni za nikogar nič prida; tudi ljudstvo ima pravico do resnice, in ne odobrujem stavka: «Sicer pa nič ne škoduje, če ljudstvo tudi veruje taka pobožna izročila». Da, verujmo jih, če so resnična in trdna; če pa niso, čemu bi jih verovali? Taki stavki so jako nevarni in so slabo znamenje kritičnega duha ocenjevalčevega. Dr. L.